

Către membrii Grupului de lucru privind amendamentele la Proiectul de Lege a exercitării profesiei de psiholog, reorganizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România,

Suntem profesioniști ai Asociației de psihoterapie sistemică de cuplu și familie Pro Familia (**ATF-PF**), asociație cu sediul în Miercurea-Ciuc, respectiv centru de formare în Cluj-Napoca.

Asociația noastră, **constituită în 2005**, este avizată de Colegiului Psihologilor din România (nr. RF-II-HR-33/10.10.2007) la propunerea Comisiei de Psihologie Clinică și Psihoterapie, în calitate de asociație furnizoare de formare profesională complementară și de formare profesională continuă **în metoda psihoterapiei sistemice de cuplu și familie**.

ATF-PF din 2017 este membră cu drepturi depline a Camerei Instituțiilor Formatoare a Asociației Europene de Terapia Familiei (European Family Therapy Association Training Institute Chamber (**EFTA-TIC**)).

Suntem printre specialiștii care salutăm demersul CPR care țintește alinierea profesiei de psiholog în țara noastră la standarde de calitate crescute și mulțumim forului democratic creat pentru posibilitatea implicării profesioniștilor din domeniu în acest sens.

Am oferit feedback substanțial documentat de-a lungul dezbaterii în cadrul comunității privind actualizarea Legii Psihologului din 2004. Normele publicate în Monitorul Oficial (care da, sub unele aspecte importante au trezit reacții în cadrul comunității de profesioniști - nu toate iraționale sau măcar nefondate în opinia noastră) sunt rezultatul acestui demers al CPR. Unele încă nu au fost publicate, câteva dintre ele deja sunt în curs de a fi amendate.

Între timp la inițiativa domnului senator ALDE, Dorin-Valeriu Bădulescu, a fost creat un proiect de lege, pe care CPR l-a elaborat în și urma acestui fapt ați solicitat feedback-ul profesioniștilor și pentru acest demers.

La modul obiectiv ne este imposibil să înțelegem care este relația dintre normele intrate anul acesta în vigoare și noul proiect de lege. Nu am găsit informații referitor la acest aspect. Și asta deoarece - din nou după înțelegerea noastră - nu se poate anticipa dacă proiectul de lege este menit să înlocuiască viziunea reflectată în normele aflate în vigoare (posibil dacă ne gândim că este vorba de o nouă lege, în care se susține faptul că schimbă 80% din conținutul celei precedente), sau normele aflate în vigoare - poate cu amendarea încă a unor aspecte care în continuare ar sluji interesele profesiei - vor fi integrate în cele care se vor elabora după noua lege, în situația în care aceasta se va adopta.

De-a lungul demersului de a oferi feedback v-am transmis până acum 5 documente cu pagini întregi de argumente susținute cu materiale bibliografic - nu puține cu trimitere la paginile în cauză din standardele de formare ale mai multor foruri de referință.

În cele ce urmează am sintetizat cele mai importante **observații ale noastre vizând specialitatea profesională psihoterapie**.

În actuala înțelegere de către noi a acestui Proiect de lege constatăm că, spre deosebire de abordarea CPR în cadrul demersului de modificare a Legii 203/2004, în proiectul noii legi, **referirea la una dintre căile majore de formare în sfera psihoterapiei** (care are o masivă tradiție atât în Europa, cât și la noi în țară) **lipsește aproape în totalitate**. Ne referim la **formarea în sfera psihoterapiei în cadrul asociațiilor furnizoare de formare** - din domeniul privat - dar acreditate de către CPR.

Potrivit cunoștințelor noastre în Europa nu există criterii unice agreeate de către diversele corpuri profesionale care reglementează formarea psihoterapeuților (Aherne, Smith, Whelan, Hickey, Kirwan și Coffey, 2017). Există două organizații umbrelă mari care reprezintă psihoterapeuții: una care **reprezintă psihologii specializați în domeniul psihoterapiei** (European Federation of Psychological Associations - EFPA, care a elaborat un sistem de competențe în psihoterapie sprijinindu-se pe cele inițial elaborate de BPS în 2005, operând cu 6 principii supra-ordonate și 109 competențe) și unul care **reprezintă psihoterapeuții dintre care nu toți sunt absolvenți de psihologie** (European Association of Psychotherapies - EAP, care la rândul său a încheiat varianta finală a propriului sistem de competențe european pentru psihoterapie, operând cu 13 domenii supra-ordonate și 115 competențe centrale). EFPA privește psihoterapia ca fiind **o specializare a psihologiei**, EAP privește psihoterapia ca fiind **o profesie de sine stătătoare** (care nu aparține exclusiv profesiei de psiholog și a niciunei alte profesii, ci se clădește prin însușirea cunoștințelor fundamentale prin pachete de discipline și prin formare profesională de specialitate). Primul pune un accent mai mare în formarea psihoterapeuților pe **traectoria academică**. Cel de al doilea pe **traectoria asociațiilor profesionale furnizoare de formare**.

Aherne și colab. (2017) după un studiu comparativ riguros al standardelor de calitate ale EFPA și EAP au ajuns la concluzia potrivit căruia cele mai multe se suprapun, iar din diferențele care există în cadrul fiecărui sistem față de celălalt, ar putea învăța fiecare corp profesional într-o manieră fundamentată pe respect reciproc, deschidere, dialog.

Considerăm sincer că, **spre deosebire de mai multe state europene** (în care una dintre cele două rute ale formării în domeniu a câștigat lupta impunându-și propria viziune asupra realității privind proprietatea asupra psihoterapiei), **România se află într-o poziție cu adevărat avantajoasă - aceea de a putea conserva ambele căi și de a putea facilita dialogul, cooperarea dintre cele două comunități de specialiști în folosul "fertilizării încrucișate" și dezvoltării domeniului psihoterapiei.**

În lupta pentru stabilirea "proprietății de drept asupra psihoterapiei", CPR poate alege o poziționare prin care, pe de o parte ar putea păstra tradiția formărilor în cadrul asociațiilor profesionale (conservând diversitatea școlilor/modelelor și atuurile formator-supervizorilor care pe lângă pregătirea ca formatori și supervizori dețin și o remarcabilă experiență practică în domeniul psihoterapiei), pe de altă parte ar putea fortifica formarea în domeniul psihoterapiei în sfera academică în combinație sau nu (după caz) cu părți din programele de formare profesională desfășurate de asociații formatoare de profil (punând accent pe modelul scientist-practitioner, respectiv facilitând cercetarea de bună calitate în domeniu).

Studiind la modul serios standardele de formare și acreditare ale unui număr considerabil de foruri de referință din lume, poziția pe care ATF-PF se situează este cea a respectului reciproc, al deschiderii și dialogului, al învățării din punctele forte ale celor două sisteme de competențe elaborate de cele două organisme între care există de multă vreme o tensiune infuzată și în multe țări europene, fiecare dintre acestea găsind sau fiind pe cale să își găsească la un moment dat, o soluție proprie.

În cele ce urmează ne vom referi punctual la subiecte prezente în Proiectul de lege, alegând de data aceasta nu să comentăm paragrafe din articole ci calea mai sintetică.

I. În ceea ce privește căile de formare în specialitatea psihoterapie poziția ATF-PF a fost cu consecvență și continuă să fie următoarea:

1.1. formarea de bază se produce în universități (facultatea de psihologie și facultățile asimilabile în vederea pregătirii ca psihoterapeut)

1.2. formarea de specialitate se poate produce:

1.2.1. exclusiv în universități [la nivel de masterat, doctorat din punct de vedere **teoretic și metodologic; PLUS** - în condițiile în care printre cadrele didactice titulare, asociate sunt și psihoterapeuți practicanți care au competențe necesare pentru a asigura la nivel calitativ adecvat atât procesul de **dezvoltare personală/autocunoaștere** a viitorilor psihoterapeuți - demers cel mai frecvent de fapt neasumat de universități și nu în mod întâmplător din cauza implicațiilor care pot să decurgă din acest proces -, cât și competențe pentru asigurarea **procesului de supervizare a practicii clinice** a psihoterapeuților aflați în formare/practicanți în regim de supervizare (COAMFTE, 2018)].

1.2.2. exclusiv de către asociații furnizoare de formare profesională acreditate de către CPR și care **TOTODATĂ** urmează standardele de formare ale forurilor de referință specifice metodei de psihoterapie în care formează - în cazul nostru de exemplu European Association of Family Therapy, unde asociația este membru deplin - (EAP-TAC, 2018, p.2; EFTA-MTS, 2011, p.2)

1.2.3. forma hibridă - în care **universitățile și asociațiile cooperează** în clădirea atitudinilor, valorilor, cunoștințelor, abilităților (competențelor) necesare practicii profesionale a psihoterapiei.

Vă semnalăm faptul că în cadrul Art. 6/2,3; Art. 10; Art. 35 din Proiectul de lege nu se explicitează faptul că alături de universități și asociațiile furnizoare de formare oferă formare complementară și continuă.

II. În ceea ce privește formarea profesională în cadrul asociațiilor furnizoare de formare. Vă adresăm respectuos rugămintea să aveți în vedere următoarele:

Considerăm că **este necesar ca forma finală a reglementărilor în ceea ce privește psihoterapia să țină cont de compatibilizarea acestor reglementări cu cele specifice forurilor de referință din străinătate** (din Europa și nu numai). Dacă nu se ține cont de acest aspect se vor crea **diferențe foarte mari între modul în care cineva poate deveni supervizor în specialitatea psihoterapie, conform normelor din țara noastră (dacă se menține ideea potrivit căreia treapta de specializare specialist, respectiv principal evoluează automat cu calitatea de supervizor - fapt neclar în textul Proiectului de lege - Art. 28/1/2) și traiectoria profesională pe care o are de parcurs potrivit standardelor de formare din Occident** la care multe asociații (nu numai noi, ATF-PF) au aderat și chiar mai mult, au dobândit acreditarea și apartenență profesională. **Considerăm că este nepotrivită asocierea automată a treptelor de specializare cu calitatea de supervizor (clădirea acestor competențe necesitând în sfera psihoterapiei clădirea de competențe complexe, care nu sunt asigurate automat de vechime).**

III. În ceea ce privește asociațiile formatoare este necesar să se aibă în vedere că potrivit reglementărilor standardelor de formare din sfera psihoterapiei acestea au în mod explicit dreptul și totodată obligația de a asigura formarea integrală a psihoterapeutului, inclusiv a viitorilor (formator)-supervizori, aceștia având dreptul să se formeze în cadrul aceleiași asociații sau să își continue formarea în alte asociații de profil, fiind posibil transferul în cadrul aceluiași tip de model/școală (cf. EAP - TAC, 2018, p.2; EFTA-MTS, 2011, p.3).

*Notă - la nivel internațional, nu în mod întâmplător se pune tot mai mare accent pe **autocunoașterea/dezvoltarea personală** în formarea psihoterapeuților (EAP-CCEP, 2013, ex. Art. 1.1.7, p. 3, Art. 1.3.2., p. 4, Art. 1.5., p. 5-6), precum și pe antrenamentul abilităților de a stabili relații profesionale de lucru, respectiv a abilităților interpersonale (EAP-CCEP, 2013, Art. 2.1., p. 6) și de auto-reflecție (EAP-CCEP, 2013, ex. Art. 2.2.3, p. 7). Un alt exemplu în acest sens, de data aceasta din sfera reglementării obligațiilor și responsabilităților psihologilor, oferă ghidul pentru practica în domeniul psihologiei dezvoltat de British Psychological Society (BPS, 2017), care evidențiază, printre altele, necesitatea de a reflecta asupra propriei practici, inclusiv prin identificarea modului în care aceasta are impact asupra vieții personale, respectiv asupra aspectelor*

din viața personală care ar putea avea impact asupra muncii psihologului și grija pentru propria sănătate mentală (BPS, 2017, p. 11-12).

Aceste abilități necesare pentru profesia de psiholog pot fi atinse și menținute și în viziunea noastră prin parcurgerea unui proces de dezvoltare personală și autocunoaștere profund (uneori suplimentar prin propriul proces psihoterapeutic didactic al viitorului terapeut), cât și în cadrul unui proces de supervizare complexă (în care persoana supervizată primește nu doar ghidaj teoretic, metodologic, tehnic, ci atenție și grijă din partea supervisorului ori de câte ori experiențiază dificultăți personale în procesul terapeutic sau propriul mod de funcționare interferează cu acesta).

Notă - durata procesului de supervizare în psihoterapia sistemică variază. Spre exemplu este între: 300-600 de ore de practică clinică desfășurată sub supervizare regulată, minimum 150 de ore de contact în supervizare pe o durată de cel puțin 2 ani în mod continuu, EAP-TAC, 2018, p. 3; TIECP - EAP, 1996; formare clinică de specialitate prin supervizarea muncii clinice între 1/3 și 1/5 din durata formării specifică metodei - EFTA-MTS, 2011, Art. 4.3.2., p. 3), între 1-3 ani potrivit COAMFTE (2018).

De altminteri autocunoașterea/dezvoltarea personală este facilitată în mod continuu și în cadrul supervizării și este explicit adresată la nevoie, când se constituie într-un subiect important de investigat și facilitat și în decursul supervizării (EFTA-MTS, 2011, Art. 4.3.3., p. 3), respectiv (AFT SP, Blue Book, 2011).

Criteriile pe baza cărora cineva devine formator, supervisor, sau formator-supervisor sunt clar stabilite în specialitatea noastră și nu țin numai de anii de practică ci și de criterii calitative pe care formator-supervisorii asociației sunt cel mai în măsură să le urmărească în cazul propriilor membri.

Notă - Liniile directoare ale EFTA-MTS (2011, p. 4) privind standardele minimale de formare ale supervisorului în psihoterapia sistemică:

- să fie realizată de practicieni, formatori special calificați
- supervizarea reprezintă parte a formării
- supervizarea este obligatorie și în cazul psihoterapeutului autonom
- supervisor în psihoterapia sistemică poate fi doar cineva care și oferă cursuri de formare profesională (teoretico-metodologice) în cadrul programelor de formare
- supervisorii fiind formatori-supervisorii formați în cadrul asociațiilor

Pentru ca cineva să poată fi recunoscut ca supervisor trebuie să se formeze minimum timp de 4 ani în mod continuu și să susțină 300 de ore din următoarele activități profesionale (EFTA-MTS, 2011, Art. 5.4.-5.5., p. 4-5):

- susținerea de cursuri de formare teoretico-metodologică
- observarea supervizării asigurate de un supervisor
- susținerea de supervizare într-o varietate de setting-uri, inclusiv supervizare în grup
- supervizarea propriei practici psihoterapeutice
- dezvoltare personală și profesională
- activitate clinică timp de cel puțin 2 ani din cei 4 ani de formare.

Potrivit TIECP - EAP (1996), supervisorii sunt practicieni care parcurg un proces de formare ca supervisor în cadrul asociațiilor.

IV. Tot în conformitate cu reglementările Europene, internaționale - psihoterapeuții - pe toată durata funcționării lor, nu numai până la momentul dobândirii statusului de psihoterapeut autonom - au o altă cotare în materie de profesionalism, dacă aleg să aparțină unei asociații profesionale de psihoterapie specifică metodei în care s-au format, nu numai unui Colegiu al Psihologilor. Pentru membrii asociațiilor de psihoterapie este firesc ca și asociația nu doar Colegiul să fie responsabilă de conduita etică, profesională, de formarea continuă a membrilor.

Asociațiile sunt responsabile și de asigurarea re-certificării membrilor lor pe baza unor criterii clar circumscrise în specialitate, motiv pentru care vă rugăm să aveți în vedere o colaborare în acest sens dintre CPR și asociații, în cazul membrilor asociațiilor.

Vă adresăm rugămintea ca în modul în care elaborați noile norme să țineți și Dvs. cont de Regulamentul nostru de formare pe baza căruia ani la rând am fost acreditați la CPR, FRP și pe baza aceluiași standarde și norme am obținut și acreditarea de la EFTA și care **implică re-certificarea propriilor membrii**.

Propunem o colaborare între Colegiu și asociații în sensul eliberării unor documente de studii pentru CPR de către asociație în momentul în care și Colegiul realizează re-atestarea sau aprobă trecerea de la o treaptă de specializare la alta a colegilor care sunt membrii ai asociației profesionale.

V. În ceea ce privește examinările realizate de CPR, sau de către alte foruri agreeate sau desemnate de CPR - poziția ATF-PF a fost și continuă să fie aceeași - de a fi împotriva acestor examene scrise (Art. 6/2/e din Proiectul de lege)

Am argumentat pentru CPR in extenso această poziție, motiv pentru care revenim doar cu o sinteză în acest sens (repetând mențiunea că niciodată nu am avut acces la informații cu privire la în ce anume ar consta aceste examene, rațiunea și modul în care s-ar desfășura. Nu excludem faptul că dacă am fi cunoscut aceste lucruri, atunci să nu ne fi poziționat împotriva lor).

5.1. Dacă această examinare la intrarea în profesie privește evaluarea cunoștințelor generale nu vedem rostul acesteia în condițiile în care psihologii și cei cu profesii asimilate au cunoștințele de bază verificate și atestate de universitățile de profil acreditate pe care le-au absolvit.

5.2. Evaluarea cunoștințelor specifice metodei în care s-a format psihoterapeutul poate fi făcută în mod real, la standarde de calitate adecvate de către formatorii, supervizorii, formatorii-supervizorii ai asociațiilor furnizoare de formare acreditați de Colegiu, dat fiind marea diversitate în cadrul metodelor de psihoterapie fundamentate științific, respectiv validate empiric.

5.3. În ceea ce privește parcurgerea procedurii de atestare profesională pentru diferitele trepte de specializare considerăm din nou a fi necesară colaborarea dintre CPR și asociații. Deoarece satisfacerea unor criterii pur cantitative poate fi echivalat cu surprinderea de către formatorii-supervizorii, supervizorii asociației a acelor dimensiuni ale echilibrului psihic, competențelor profesionale, maturității personale, care pot fi surprinse în cadrul proceselor de autocunoaștere/dezvoltare personală (opționale dincolo de cele obligatorii din cadrul formării propriu-zise), respectiv în cadrul unui număr minim de ore de supervizare obligatorii și după dobândirea statusului de psihoterapeut autonom.

Notă - Asociațiile furnizoare de formare au **obligația** de a asigura evaluarea atât a **competențelor din sfera cunoștințelor teoretice cât și a celor din sfera practică** (dezvoltare personală/autocunoaștere, supervizarea practicii clinice - TIECP - ÉAP, 1996). **Sunt obligate să aibă prevăzute un sistem clar de selecție și de examinare - cu proceduri clare, transparente - pe toată durata formării și pentru certificarea tuturor nivelelor de competență** (EAP-TAC, 2018, p. 3), (AAMFT, 2004). Obligațiile concrete în materie de evaluare la toate nivelele de calificare în domeniul psihoterapiei sistemice sunt prevăzute la modul flexibil și foarte clar reglementat și în cadrul Standardelor de formare și acreditare elaborate de către Asociația de Terapie Familială din Marea Britanie - The Blue Book (2011) pentru formarea ca psihoterapeut și practician sistemic, respectiv în The Red Book (2017) pentru formarea ca supervizor în psihoterapia sistemică și/sau practica sistemică, dar și în standardele de formare ale EFTA (MTS, 2011).

Vă rugăm să aveți în vedere seriozitatea și profunzimea acestor examinări în condițiile în care sunt susținute în asociațiile furnizoare de formare cu profesionalism, respectiv să aveți în vedere expertiza pe care examinatorii este necesar să o aibă în sfera metodei psihoterapeutice specifice.

Asociațiile furnizoare de programe de formare ar fi de dorit să beneficieze de încrederea și totodată de control din partea Colegiului în ceea ce privește modul de lucru descris în dosarele de acreditare. Colegiul ar putea să recurgă la pârghii în acest sens în locul examinării absolvenților programelor de formare profesională.

VI. Având în vedere expertiza și rolul istoric al asociațiilor profesionale în formarea în psihoterapie, considerăm oportun ca acestea să fie reprezentate într-o formă sau alta în Consiliul Național, așa cum actuala lege prevede pentru universități, cel puțin în luarea deciziilor care privesc domeniul psihoterapiei.

Bibliografie selectivă

- Aherne, D., Smith, L., Whelan, N., Hickey, L., Kirwan, C. și Coffey, A.M. (2018). Comparing competencies of a psychotherapist with those of a psychologist specializing in psychotherapy, în *European Journal of Psychotherapy & Counselling*, pp. DOI: 10.1080/13642537.2018.1495244, pp. 1-18
- Aherne, L. și McElvaney, R. (2016) A call for dialogue: psychotherapists and psychologists specializing in psychotherapy, *European Journal of Psychotherapy & Counselling*, 18:1, 58-74, DOI: 10.1080/13642537.2015.1130076
- American Association for Marriage and Family Therapy (AAMFT, 2004). Marriage and Family Therapy Core Competencies@ [https://www.aamft.org/Documents/COAMFTE/Accreditation%20Resources/MFT%20Core%20Competencies%20\(December%202004\).pdf](https://www.aamft.org/Documents/COAMFTE/Accreditation%20Resources/MFT%20Core%20Competencies%20(December%202004).pdf)
- American Psychological Association. (2014). Guidelines for Clinical Supervision in Health Service Psychology. Retrieved from <http://apa.org/about/policy/guidelines-supervision.pdf>
- Commission on Accreditation for Marriage and Family Therapy Association (COAMFTE, 2018), Accreditation Standards Graduate & Post-Graduate Marriage and Family Therapy Training Programs Version 12.0, Published August 2017, Effective January 1, 2018
- European Family Therapy Association (EFTA) Minimum Training Standards A. Guidelines for training family and systemic therapists and supervisors at the European level (2011) - (EFTA-MTS, 2011). **Notă 1.2** EFTA este recunoscută de Asociația europeană pentru psihoterapie (EAP) drept organizația de acreditare la nivel European în domeniul terapiei de familie și terapiei sistemice de familie (EWAO- European Wide Accrediting Organisation) for family and systemic therapy. p. 1
- Slavkovic, I. (2018). Training Accreditation Committee (TAC) of Training Institutes for ECP Award Procedures document, European Association of Psychotherapy, Wien, (EAP-TAC, 2018)
- The Association for Family Therapy and Systemic Practice (2017). The Red Book Training Standards and Requirements for Systemic Supervisors and Supervision Training Courses, 3rd Edition
- The Association for Family Therapy and Systemic Practice (2017). The Blue Book Training Standards and Requirement for Family and Systemic Practice and Family and Systemic Psychotherapy, 3rd Edition (revised 2007 and correction to Section 5,D,3 in 2011)
- The British Psychological Society (BPS; 2017). Practice Guidelines, 3rd ed., [https://www.bps.org.uk/sites/bps.org.uk/files/Policy%20-%20Files/BPS%20Practice%20Guidelines%20\(Third%20Edition\).pdf](https://www.bps.org.uk/sites/bps.org.uk/files/Policy%20-%20Files/BPS%20Practice%20Guidelines%20(Third%20Edition).pdf)

Prezentul document

- a fost elaborat de către dr. Školka Enikő și Adriana Lăpădătoni, cu contribuția colegii noastre dr. lector. univ. Costea-Bărluțiu Carmen (președinte al Comisiei Etice)
- a fost lecturat și însoțit de feedback din partea colegului nostru psiholog principal Antal Attila (președinte al ATF-PF).

Alături de Adriana le adresez colegilor noștri mulțumiri și pe această cale.

Vă adresăm respectuos mulțumiri pentru parcurgerea observațiilor, propunerilor, argumentelor noastre.

Număr de înregistrare 17/26.10.2019.

Dr. Školka Enikő

Adriana Lăpădătoni

Cluj-Napoca